

***Recull
d'activitats
per treballar
l'abús sexual
infantil:***

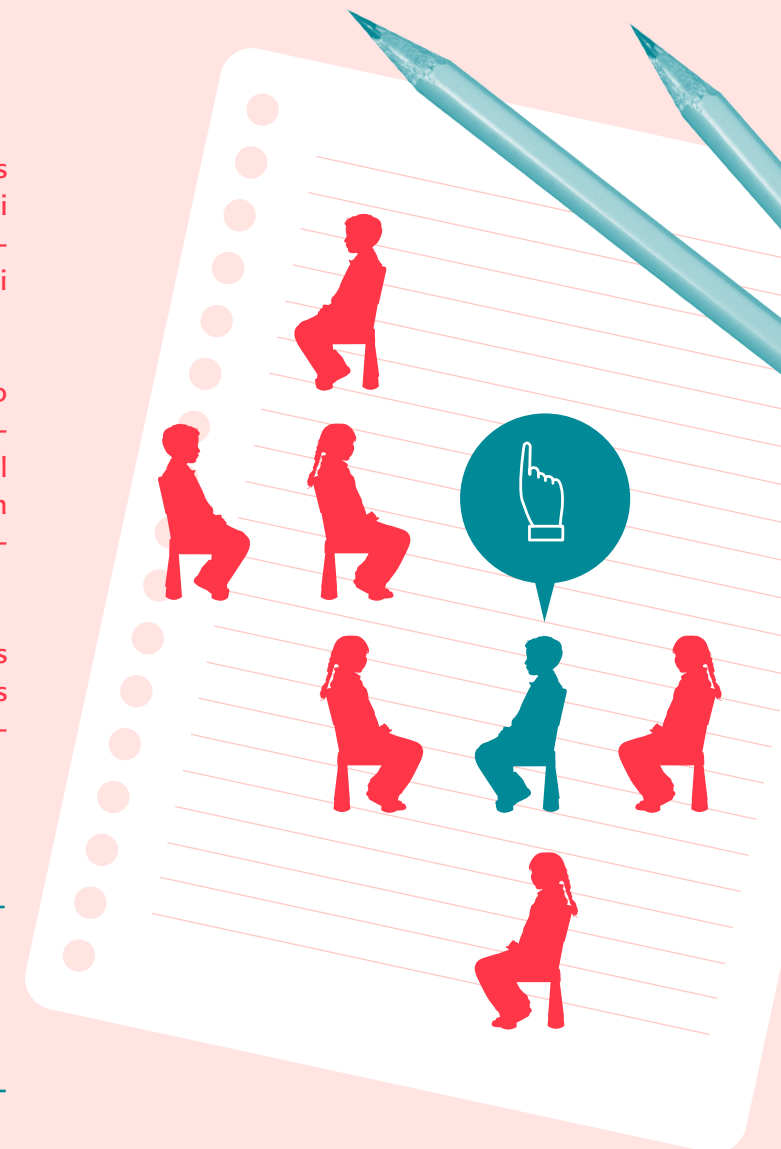
Introducció

En aquesta guia trobareu un seguit d'activitats per treballar l'abús sexual infantil amb infants i adolescents. Abans de posar-s'hi és recomanable llegir les guies anteriors per saber-ne més i afavorir el desenvolupament de les activitats.

És important que les dinàmiques es facin amb el grup estable, que es coneguin i tinguin confiança. Les activitats les han de dur a terme el grup de monitors i monitores referents (mínim dues persones) i estar preparats per si hi ha alguna verbalització d'abús sexual infantil.

Les activitats estan separades per grups d'infants i adolescents segons l'edat. Podeu fer tots els canvis que vulgueu per adaptar-les a les necessitats de cada grup i sentir-les més vostres.

És important que les dinàmiques es facin amb el grup estable, que es coneguin i tinguin confiança.

Activitat 1: Si no ho faig, em seguiràs estimant?

Edat: 6-9 anys.

Descripció: Tots els infants i adolescents volen ser estimats. Les persones abusadores s'aprofiten d'aquesta condició i confonen l'infant fent passar l'abús com una forma d'estima. És important deixar clar a infants i adolescents que no han de fer res que no vulguin per ser estimats.

Objectiu: Reflexionar sobre el que estem disposats a fer per ser estimats.

Material necessari: Conte "M'estimes?"

https://childrensrightsup.eu/wp-content/uploads/2023/04/Conte-1_CAT.pdf

Desenvolupament de l'activitat:

Lectura del conte "M'estimes?" i posada en comú: el conte il·lustra la voluntat d'infants i adolescents de ser estimats i com a vegades es fa difícil fer feliç la gent perquè ens estimi. Explica que a vegades les persones fan coses que els fan por o els generen confusió perquè, si no, creuen que no seran estimades. Per això es fa difícil dir que no, per la por al rebuig de l'altre.

1 Plantegeu les preguntes següents per tal que els infants es familiaritzin amb situacions que poden ser incòmodes perquè han de dir que no.

- Què ens passa quan ens diuen que hem de saludar algú amb un petó i no volem?
- Com ens sentim quan un amic ens demana una joguina nostra que ens agrada molt i no la volem compartir?
- Com reaccions quan la família et proposa fer una extraescolar que tu no vols?
- Què penses quan els amics et proposen de jugar a una cosa que a tu et fa por?
- O quan un company et diu: "Si de veritat fóssim amics, faries [això que vol que faci]"

2 Debate sobre aquelles situacions en què és normal fer alguna cosa que no vols (com per exemple quan t'obliguen a anar al col·legi o a menjar verdura) i aquelles altres en què no ens haurien d'obligar (com per exemple fer-li un petó a algú).

La diferència entre aquestes situacions està en l'interès superior de l'infant. Per al benestar i el correcte desenvolupament de l'infant és important anar al col·legi o menjar verdura, mentre que saludar fent un petó no.

3 Dibuixa una situació personal on t'hagis sentit forçat a fer una cosa que no volies i que creguis que no t'hi havien d'obligar.

Tancament de l'activitat:

Per concloure l'activitat és important deixar clar als infants que només ens poden obligar a fer aquelles coses que són pel nostre benestar, que té a veure sobretot amb la salut, l'educació i la socialització. Sempre que no estiguem segurs de si ens poden obligar a fer una cosa o no ho podem preguntar a tants adults com calgui!

Activitat 2: Aquesta és la meva bombolla!

Edat: 9-12 anys.

Descripció: L'abús sexual infantil és traspasar qualsevol mena de límits: corporals, ètics, legals... Un dels límits que sobrepassa la persona que abusa són les parts íntimes i l'espai personal.

Objectiu: Definir i aclarir què és l'espai personal i les parts íntimes del cos.

Material necessari: Cinta mètrica, fulls, bolígrafs i fil de llana.

Desenvolupament de l'activitat:

- 1 L'activitat comença posant als participants en dues files amb una àmplia distància entre elles, tanta com puguem. Mínim 8 metres aproximadament. Quan donem el senyal, una de les files començarà a caminar molt a poc a poc cap a l'altra. La fila que es queda quieta haurà de dir «stop» quan l'infant estigui prou a prop perquè es comencin a incomodar. Mesurarem la distància que queda.

Repetirem el mateix exercici, però ara organitzant nosaltres les files; ho podem fer tantes vegades com ens sentim creatius. Al principi podem posar a millors amics cara a cara perquè hi hagi molt poca distància. Després podem posar una fila de nois i una de noies. En acabat, gent que no es porti tan bé... En cada ocasió mesurarem la distància que deixen entre ells.

- 2 Els preguntarem: «Com es diu aquest espai que un necessita per estar còmode?», per acabar parlant de l'espai personal o l'espai íntim. Els demanarem que defineixin què és l'espai personal. Un exemple: L'espai personal és com una bombolla invisible que tenim tots i que la necessitem per estar còmodes. Si algú entra en aquesta bombolla sense que nosaltres vulguem ens incomodem.

Després recordarem que no sempre han deixat la mateixa distància, i els preguntarem de què depèn la distància personal:

- De com sigui jo.
- De la confiança que li tingui a l'altre (a més confiança menys espai).
- De com em senti en aquell moment (hi ha persones que quan estan tristes necessiten més espai que quan estan contentes).
- Del lloc on estigui: No és el mateix si estic a classe que si estic al pati, per exemple.

- 3 Pensar situacions que han viscut on sentissin que els envaïen l'espai personal (podem demanar que les dibuixin, expliquin o escriguin).

Després, que pensin, dibuixin o escriguin situacions on hagin estat ells o elles qui hagin envaït l'espai personal de l'altre.

Tancament de l'activitat:

Per acabar, farem un tancament pensant quines són aquelles situacions en què s'ha de tenir més cura de l'espai personal de l'altre:

- Quan està despullat (ja sigui al vestuari, al lavabo...)
- Quan està explicant una cosa important a algú
- Quan està trist o enfadat

Aquests són exemples de situacions en què s'ha de tenir més cura de l'espai personal. El que tenen en comú és la vulnerabilitat de la persona. Com que aquesta paraula probablement no l'entendran, podem dir que quan les persones estan més fràgils, més indefenses, és quan més cura hem de tenir de l'espai personal.

Activitat 3: Si m'estimessis...

Edat: 12-15 anys.

Descripció: *El xantatge és un element molt present en la dinàmica de l'abús sexual. Moltes vegades es doblega la voluntat de l'infant no a través de la força física i la intimidació, sinó a través de la manipulació i la seducció. Una forma d'obligar l'infant a fer alguna cosa que no vol sense que ho sembli és a través del xantatge. L'abús sexual infantil és un procés, no és un fet aïllat. Al principi d'aquest procés el tipus de xantatge que es dona és el xantatge emocional, que condiciona l'estima (com que t'estimo més que a la resta farem això). Al final del procés el xantatge que es dona és del tipus amenaçador per intentar que l'infant o adolescent no ho expliqui (si ho expliques ningú et creurà).*

Objectiu: *Aprendre a detectar el xantatge.*

Material necessari: *Espai prou gran, paper i bolígraf.*

Desenvolupament de l'activitat:

- 1 Per començar l'activitat separarem els participants per grups de tres persones i els demanarem que representin una escena on una persona no vol fer alguna cosa i l'altra l'obliga. Cada vegada que un grup representi l'escena, se li demanarà al següent grup que sigui més dissimulat, és a dir, que intentin obligar l'altre a fer una cosa sense que es noti tant. Al cap d'unes "rondes" algun grup farà servir el xantatge.
- 2 Demanar als grups restants, si és que n'hi ha, que representin una situació on es fa xantatge emocional.

- 3 Debatre la diferència entre el xantatge i el xantatge emocional.

El xantatge pren la forma d'amenaça davant la negativa de l'altra persona a fer alguna cosa. Si no fas X, llavors Y. El xantatge emocional, en canvi, exerceix la pressió a través de l'estima o alguna altra emoció, com tristesa, enuig...: "Si m'estimessis, m'enviaries una foto del teu cos despullada".

- 4 Demanar que escriguin situacions viscudes on hagin rebut xantatge emocional per part d'amics, família o parella.

- 5 Debatre sobre per què el xantatge és una forma d'obligar sense que sembli que t'estan obligant.

Imagineu-vos la frase "Si m'estimessis, m'enviaries un *nude*". Faci el que faci, l'altra persona, farà alguna cosa que no vol: si li envia una fotografia del cos despullat, ja ha fet alguna cosa que no volia. En el cas que no li envii la fotografia (segons la persona que l'hi ha demanat, i aquesta és la trampa del xantatge), no se l'està estimant.

El xantatge uneix dues oracions que no tenen res a veure fent que el subjecte no pugui escollir l'una o l'altra, sinó que hagi d'escollir les dues juntes.

- 6 Pensar formes de deslliurar-se del xantatge:

Explicarem que la forma de deslliurar-se de la trampa del xantatge és separant els dos anunciats. No té res a veure que jo t'estimi amb voler-te enviar un *nude*.

Podem agafar els exemples de les situacions que han viscut i pensar en possibles respostes o finals alternatius. En cas que el grup estigui motivat també es poden representar.

Tancament de l'activitat:

Per acabar, els preguntarem com se sent la persona que rep el xantatge emocional. Que puguin parlar de la pressió: potser sent ràbia, inseguretat, però és important que aparegui el sentiment de culpabilitat. Perquè el xantatge posa la responsabilitat en l'altre, per exemple: "Si em deixes em moro" o "si no fas això enviaré les teves fotos a tothom".

Activitat 4: Et conec? Qui ets tu?

Edat: 12-17 anys.

Descripció: Cada vegada més la tecnologia forma part de tots els àmbits de la nostra vida, inclosa la sexualitat i les seves perversions, com l'abús sexual. Per tant, hi ha un augment significatiu dels abusos sexuals infantils que es donen a través de les xarxes.

Objectiu: Visualitzar els riscos de les xarxes socials i d'internet.

Material necessari: Paper, bolígraf i llistat de situacions presencials/en línia.

Desenvolupament de l'activitat:

- 1 Fer dos grups de quatre, més o menys. Cada grup haurà de crear un perfil d'internet, incloent-hi força informació: nom, cognom, edat, ciutat, feina... Aquest serà el perfil "real". Els i les monitores canviaran alguna d'aquesta informació per falsejar el perfil, creant així un perfil "fals". Cada grup sabrà quines característiques han canviat del seu perfil.
- 2 L'objectiu és presentar el perfil a la resta de grups, que hauran d'endevinar quina informació ha estat la falsejada.

Conclusió: Serà molt difícil saber quina informació ha estat falsejada, és molt fàcil mentir per internet, i per tant no s'ha de confiar cegament en les persones i els perfils que coneguem per les xarxes socials.

- 3 Fer dos grups. A cada grup li repartirem situacions molt semblants, però unes seran en línia i les altres presencials. Per exemple: Ensenyaria els meus genitals a una persona pel carrer // Enviaria una foto dels meus genitals.

Puntuar en una escala de l'1 al 5 fins a quin punt és probable que facin aquella conducta.

Llistat de situacions:

- ➔ **Parlar amb desconeguts:** Si vaig pel carrer i algú em diu: Hola, que guapo/a que ets, t'he vist i he pensat que podríem ser amics. / Algú que no coneixes de res t'afegeix com a amic a Instagram.
- ➔ **Fer bullying:** Insultaries algú cada dia que va a l'escola?/ Comentaries de forma desagradable la foto que ha penjat algú?
- ➔ **Acceptar regals:** Vas pel carrer i algú et regala una lllaminadura / Una persona et diu que si respons aquesta enquesta guanyaràs 5 € i que pots arribar a guanyar fins a 2000 € sense moure't de casa teva.
- ➔ **Ensenyar els genitals:** Ensenyar els teus genitals a una persona pel carrer / Enviar una foto dels teus genitals.
- ➔ **Compartir informació privada:** Vas pel carrer i un desconegut et pregunta a quina escola vas / Entres en un xat grupal i algú et pregunta a quina escola vas.

Tancament de l'activitat:

En la majoria dels casos és més probable fer-ho en línia que de manera presencial. Reflexionar sobre per què succeeix això: com és que estem disposats a fer més coses en línia que presencialment? Les coses que fem presencialment no tenen conseqüències o és que nosaltres no veiem les conseqüències? Quins riscos tenen les xarxes socials que potser no percebem?

És molt important remarcar la idea principal: tot el que facis de forma virtual has d'estar disposat a fer-ho de forma presencial també.

Activitat 5: Cinefòrum Short term 12

Edat: 12-17 anys.

Descripció: *Durant el curtmetratge es pot veure un grup d'infants i adolescents que viuen en una casa d'acollida de curta estada. Tots els residents han estat internats i, per tant, els han retirat la custòdia a les famílies. Una de les internes explica, a través d'una història, que va patir abusos sexuals infantils per part del pare. L'educadora social protagonista també en va patir.*

Objectiu: *Reflexionar sobre les seqüeles del maltractament, en particular de l'abús sexual infantil, i la importància de verbalitzar-lo.*

Material necessari: *Pel·lícula Las vidas de Grace en castellà o Short term 12 en anglès.*

Desenvolupament de l'activitat:

- 1 Fer un visionat de la pel·lícula.
- 2 Després de veure la pel·lícula, començar una ronda oberta per comentar-la. Unes preguntes per amenitzar el debat:
 - Per què creieu que a la Grace li costa tant confiar? En quins moments s'ha vist, aquesta falta de confiança? Què té a veure això amb l'abús?
 - La major part de les vegades l'abús sexual infantil és exercit per persones molt conegudes per l'infant, persones en qui confia i que s'estima. L'abusador fa passar l'abús com a forma d'estimar i de confiar, generant una ferida en aquestes dimensions. Per això a la Grace i la Jayden els costa tant confiar, perquè una persona en qui van confiar molt els va fer mal.
 - En diversos moments de la pel·lícula hi ha adolescents que s'autolesionen. Per què ho fan? Què creieu que aconseguixen?

- L'autolesió és una manera de donar visibilitat a un patiment eteri i invisible, a més a més de recuperar la sensació de control: "jo decideixo fins on em faig mal". A vegades hi ha persones que estan sobrepassades pel malestar i l'única forma que troben d'expressar i treure aquest malestar és amb talls o fent-se mal. No obstant això, és important que, encara que sigui difícil i no trobem exactament les paraules, puguem parlar d'allò que ens fa mal en lloc d'actuar fent-nos mal a nosaltres mateixos.

- En l'escena on comencen a intimar, creieu que la Grace dona el seu consentiment? Per què creieu que de sobte ho interromp i li pega una bufetada?
 - En l'escena íntima, si bé la Grace al principi vol i ho intenta, probablement per un flashback, un record del passat, se li passen les ganes de cop i confon el que està fent amb el seu xicot i l'abús que li feia el seu pare.
- Per què per rebre ajuda la Jayden ha d'explicar explícitament què li ha passat? Com és que amb la història només no serveix?
 - Perquè les autoritats intervinguin és important poder explicar en la mesura que es pugui els fets que han ocorregut. Com més explícit i complet sigui el relat, amb més facilitat podran actuar els agents implicats.
- Què és un trauma? Es pot curar, un trauma?
 - Un trauma és una ferida. Si bé hi ha ferides que es veuen, com podria ser una rascada que en surt sang, hi ha ferides que són per dins del cos, ferides del cor, l'ànima o l'esperit. De la mateixa manera que quan caiem i ens fem una rascada hem de desinfectar la ferida, els traumes també s'han de desinfectar. I què seria desinfectar-los? Doncs explicar-los a algun adult que pugui fer-hi alguna cosa i demanar tanta ajuda com necessitem.

Tancament de l'activitat:

Per acabar l'activitat, subratllarem la idea de la importància de demanar ajuda quan algú viu una situació difícil que li fa mal. S'ha de deixar clar que els secrets no han de fer mal i que si el sol fet de guardar-te una cosa et fa sentir malament probablement no és un secret, sinó una ferida que s'està intentant amagar.

Aquesta activitat és recomanable en dies de pluja per fer activitats d'interior o un cinefòrum. La pel·lícula és recomanada per a majors de 12 anys. La complexitat i profunditat del debat dependrà de l'edat dels infants/adolescents i de la seva maduresa.

Activitat 6:

Ni més, ni menys, iguals!

Edat: 15-17 anys.

Descripció: *L'abús sexual infantil és només un tipus d'abús. Malauradament, n'hi ha d'altres tipus. Malgrat les diferències existents entre cada tipologia d'abús, un abús sempre és un abús de poder. En l'abús sexual infantil, normalment la diferència de poder està donada per la diferència d'edat. Aquesta activitat permetrà pensar, per a cada tipus d'abús, on hi ha la diferència de poder.*

Objectiu: *Entendre els diferents tipus d'abusos que existeixen i quines característiques té cadascun.*

Material necessari: «Memory» tipus d'abús.

Desenvolupament de l'activitat:

- 1 Definir què és abús. Normalment, surten paraules com *forçar, obligar, no consentiment...* Explicarem que també es pot abusar de les noves tecnologies o de les drogues, no només de les persones. Llavors què és abusar?

Abusar està format pel prefix *ab-*, que vol dir 'sobre' i l'arrel *-ús*, del verb *usar*, utilitzar. Per tant, abusar vol dir sobreutilitzar, usar en excés. En l'abús de les noves tecnologies es fan servir en excés les xarxes socials, per exemple, en el cas de les drogues vol dir consumir-les massa, però què s'està sobreutilitzant en els diferents tipus d'abusos?
- 2 Jugar al "memory": s'ha de relacionar un tipus d'abús i què s'està sobreutilitzant en cada cas. Per endur-se el punt, no només han de trobar la parella sinó que han de poder posar un exemple (real o inventat) d'aquell tipus d'abús.

Tipus d'abusos:

Abús escolar (bullying) – creure's més "guai"

Abús físic – tenir més força

Abús psicològic – la confiança i l'estima

Abús sexual – les parts íntimes

Abús econòmic – dependència econòmica

Abús institucional – dependència burocràtica

Ciberabús – voler estar connectat en línia

Abús laboral – la necessitat de guanyar diners

Abús mèdic – el fet de saber sobre la salut

Abús policial – l'autoritat

- 3 Un cop acabat el *memory*, preguntar: què tenen en comú tots els abusos?

Qualsevol abús parteix de la no-igualtat, d'una diferència de poder. La persona en posició de poder s'aprofita de la vulnerabilitat de l'altre. I què és la vulnerabilitat? Doncs la possibilitat de ser danyats per l'altre.
- 4 Debatre per què una persona hauria d'abusar d'una altra. Possibles preguntes per animar el debat:
 - Per què una persona hauria de fer-li *bullying* a una altra?
 - O per què una persona forçaria la seva parella a fer alguna cosa que no vol?
 - Quines conseqüències creus que pot tenir per a la persona haver patit algun tipus d'abús?
 - Per què es fa difícil demanar ajuda?
 - Com podem detectar que nosaltres o algú està sent víctima d'un abús?
- 4 Abusar en el fons és imposar la voluntat sobre l'altre. Per què a vegades es fa difícil suportar un "no"? Hi ha moltes frases que expressen que amb insistència pots fer que l'altre canviï d'opinió: "tant va el càntir a la font que al final es trenca" o "qui busca, troba"... és així? Quan una persona diu "no", insistir pot fer que canviï d'opinió (sobretot amb temes sexuals)?

Tancament de l'activitat:

Escriu en un paper de forma anònima una situació en què hagis viscut algun tipus d'abús i com el vas poder solucionar.

Autoria:

Lluís Escala

Coordinació i revisió:

Beatriz Lorente

Edició i revisió ortogràfica:

Zahorí

Disseny:

Pau Santanach

Amb el suport de la Direcció General de Joventut.
Departament de Drets Socials

**Generalitat
de Catalunya**

Aquesta guia té una llicència:
Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada
4.0 Internacional
(CC BY-NC-ND 4.0)